

Пелішенко О.Р.

Чернівецький юридичний фаховий коледж
Національного університету «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із важливих напрямів удосконалення державної політики у сфері освіти є формування якісно нового рівня фахової передвищої освіти, заснованого на передових європейських та міжнародних стандартах. У контексті наведеного удосконаленню та всебічному наповненню підлягає саме адміністративно-правове регулювання зазначеної сфери.

Метою статті є пошук шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти.

У статті наголошено на тому, що науковці сфери педагогічних наук здійснили суттєвий вклад у створення концепції розвитку фахової передвищої освіти, окреслили основні шляхи її змістового наповнення, забезпечення її якості. Надалі розкрито основні тези їхніх напрацювань та пропозицій щодо покращення сфери фахової передвищої освіти у контексті удосконалення управління нею, її фінансування, матеріально-технічного забезпечення, організації та змістового наповнення навчального процесу, запровадження інновацій у наведеній сфері. Проте також відзначено про те, що досліджень, які би висвітлювали шляхи удосконалення формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти за допомогою реформування її адміністративно-правового регулювання на сьогодні бракує. Наголошено, що адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти не корелює зі змістом таких передових та прогресивних розробок, не відображає того рівня теоретичних напрацювань науковців, що уже здійснені вченими задля удосконалення якості фахової передвищої освіти. Враховуючи наведене, запропоновано удосконалити адміністративно-правове регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти шляхом внесення змін до законодавства, прийняття нових нормативно-правових актів та систематизації чинного законодавства.

Ключові слова: фахова передвища освіта, державна політика, фінансування, управління, стандарти, систематизація, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів удосконалення державної політики у сфері освіти є формування якісно нового рівня фахової передвищої освіти, заснованого на передових європейських та міжнародних стандартах. Для досягнення наведеної цілі необхідно запровадити у сфері, що розглядається нові підходи до організації управління в цілому, менеджменту закладів, фінансування, забезпечення змісту та якості освіти, відновлення та збереження кадрового потенціалу. Також однією із важливих цілей є забезпечення привабливості фахової передвищої освіти для майбутніх здобувачів, розробку актуального переліку спеціальностей, які будуть затребуваними у роботодавців, забезпечення важливого зв'язку навчання, практичної діяльності та подальшого працевлаштування випускників.

Відтак, формування та реалізація державної політики у сфері фахової передвищої освіти потребує якісного його реформування. А насамперед, удосконаленню та всебічному наповненню підлягає саме адміністративно-правове регулювання зазначеної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні зазначене питання є досить актуальним у науковій доктрині, для його вирішення розроблено чимало різних наукових праць, висновків, статей. Варто зауважити, що здебільшого проблематика формування та удосконалення якісної фахової передвищої освіти складає предмет дослідження науковців саме педагогічних наук таких, як Г.В. Сльникова, І. В. Курисько, В.І. Маслова, Т.М. Сорочан, В. В. Супрун, Ю. К. Татур, Г.С. Цехмістрова, М. Яцкова та ін. Дослідники

здійснили значний вклад у створення концепції розвитку фахової передвищої освіти, окреслили основні шляхи її змістового наповнення, забезпечення її якості тощо.

Невирішені раніше проблеми. Поряд з тим, спеціальних досліджень питання удосконалення формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти на сьогодні саме у контексті реформування її адміністративно-правового забезпечення, покращення державно-управлінської складової бракує. Наведене і обумовлює нагальність розкриття зазначеного питання.

Метою даної статті є пошук шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу На сьогодні бракує єдиного цілісного спеціального нормативно-правового акту, за яким було би визначено стратегію розвитку саме фахової передвищої освіти в Україні. Відповідно, бракує чіткого та системного бачення напрямів такого розвитку, завдань та цілей діяльності суб'єктів формування та реалізації державної політики у досліджуваній сфері у напрямі її удосконалення.

У сфері ж науково-теоретичних напрацювань одними із найбільш комплексних стосовно вирішення питання удосконалення фахової передвищої освіти є дослідження В. О. Радкевич, яка всебічно окреслила напрями розвитку фахової передвищої освіти.

В.О. Радкевич зауважує, що «в основу модернізаційних змін сучасної вітчизняної професійної освіти мають бути покладені світові економічні тренди, серед яких: зміна енергетичної парадигми ЄС, що зумовить появу затребуваних ринком нових видів професійної діяльності; зміна технологічного укладу й перехід до цифрової економіки, що позитивно вплине на зростання попиту в усьому світі на високотехнологічну освіту; зростання в ЄС впливу науково-промислових кластерів для концентрації ідей і компетенцій високого рівня в одній географічній зоні навколо академічного закладу» [1, с. 131; 2, с. 6]. Погодимось з думкою автора. Так дійсно, на сьогодні система фахової передвищої освіти повинна розвиватися з урахуванням загальних тенденцій розвитку європейської освіти. Як бачимо із дослідження, фахова передвища освіта в Європі функціонує та еволюціонує у тісному взаємозв'язку з економікою, формуючи з нею відповідний кластер та орієнтуючись здебільшого на практичне засто-

сування. В той же час фахова передвища освіта розглядається і як осередок якісно підготовлених, високопрофесійних та компетентних, генеруючих інноваційні та творчі ідеї працівників. У такому контексті фахова передвища освіта – це також і середовище інноваційної діяльності, удосконалення промислових технологій тощо.

Крім того, багато напрацювань сьогодні присвячено удосконаленню системи фінансування фахової передвищої освіти. Л. П. Сумбаєва зауважила, що «оскільки основним джерелом у фінансуванні закладів фахової передвищої освіти залишається виділення коштів з державного та місцевого бюджетів важливим фактором стабільного розвитку навчальних закладів залишається кількість здобувачів освіти, які у ньому навчаються. Кількість контингенту стає запорукою самого існування закладів фахової передвищої освіти. Найбільша складова (40,51%) належить закладам фахової передвищої освіти, які мають контингент у спектрі від 0,5 тисяч осіб до 1 тисячі. Найменшу частку складають заклади, які мають кількість здобувачів від 2 тисяч і більше» [3, с. 207].

Заданими І. Д. Бенько, С. В. Сисюк та Н. В. Починок, «інновації в здійсненні фінансування є наразі недостатньо дослідженими. Однією з форм фінансування соціальних проєктів і цільових програм навчальних закладів, на думку науковців, може бути фандрайзинг (від англ. fundraising) («фандрайзинг»), що являє собою спеціально організований процес збирання коштів на реалізацію проєктів неприбуткових організацій. Фінансове забезпечення закладів освіти – коледжів – на основі фандрайзингу може здійснюватися за допомогою таких інструментів, як гранти, або оплати послуг на договірній основі. Загалом проблематика обліку фінансового забезпечення – це перспективний напрям наукових пошуків, який сприятиме вдосконаленню системи фінансового забезпечення освітніх закладів, результатом чого має стати посилення їх фінансової стійкості (постійне та стабільне надходження фінансових ресурсів, їхнє раціональне та ефективне використання, а також вміння залучати фінансові ресурси самостійно, відповідно до чинного законодавства)» [4].

Аналізуючи наведене, відзначаємо, що одним із пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти в Україні є реформування системи фінансування зазначеного рівня освіти. Дійсно, погодимось із І. Д. Бенько, С. В. Сисюк

та Н. В. Починок щодо того, що зазначена проблематика на сьогодні є недостатньо дослідженою. Поряд з тим, така ситуація є невинуватою, адже саме перегляд підходів до фінансування фахової передвищої освіти, застосування передового досвіду щодо залучення додаткових коштів, забезпечення конкретних механізмів фінансування закладів фахової передвищої освіти за рахунок недержавних коштів: коштів підприємств, роботодавців, меценатів, міжнародних організацій дозволить реалізувати декілька завдань: не лише покращити матеріально-технічну базу закладів фахової передвищої освіти, а і якісно переосмислити саме відношення до змісту і сутності навчання, зорієнтувати заклади фахової передвищої освіти на ініціативність та активність у взаємодії з стейкхолдерами, зацікавленими сторонами освітнього процесу, власне самоудосконалення, здійснення науково-технічних розробок, інноваційної діяльності, реалізації спільних проєктів.

В. О. Радкевич наголошує, що «найголовнішим вектором модернізації професійної та фахової передвищої освіти в Україні є обґрунтування шляхів і механізмів підвищення престижу робітничих професій і професійної (професійно-технічної) освіти загалом [2, с. 7]. Це потребує створення: багатопрофільних закладів освіти; високотехнологічних навчально-практичних центрів; сучасного освітнього середовища; освітніх програм на основі модульного, міждисциплінарного та компетентнісного підходів; умов для системного запровадження ІКТ й інноваційного управління закладами професійної освіти. З огляду на це, важливо також створити умови для здобуття повних і часткових кваліфікацій, а також практико-орієнтованої підготовки фахівців до нових професій» [2, с. 7].

Вчена повністю та комплексно висвітлює саму сутність необхідних змін у процесі формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти. Фахова передвища освіта повинна стати одним із базових та самодостатніх освітніх рівнів, що забезпечуватиме здобуття компетентності, яке може бути актуальним для роботодавця не лише в Україні, а й за кордоном. Варто відзначити актуальне зауваження, що здійснено авторкою щодо того, що навчання у закладах фахової передвищої освіти повинно відбуватися на основні компетентнісного підходу, за яким буде передбачено не розвиток функціональних здібностей здобувача, а формування цілісної особистості, її всебічний розвиток та становлення. Безперечно важливими є застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі

навчання, створення якісного навчально-виробничого середовища, орієнтованість на практичне застосування отриманих компетентностей, з чим ми погоджуємося з авторкою.

С. Г. Дубовик зазначив, що «сучасний підхід до реформування системи освіти полягає в зміні парадигми управління закладом фахової передвищої освіти та розробці нової моделі управління ним, адекватної сучасним умовам. Управління закладом фахової передвищої освіти як суб'єктом ринку освітніх послуг – це система управління, побудована на концепції освітніх послуг як економічної діяльності, студентоорієнтованому, системному, процесному та підприємницькому підходах, спрямована на підвищення якості освітніх послуг і задоволеності споживачів, а також розвиток у конкурентному середовищі» [5, с. 41].

Отже, підсумовуючи усе наведене вище, бачимо, що у доктрині педагогічної науки здійснено численні напрацювання щодо удосконалення фахової передвищої освіти: управління у наведеній сфері, організації процесу навчання, змісту фахової передвищої освіти, форм навчання, забезпечення взаємодії з іншими зацікавленими учасниками освітнього процесу тощо. Поряд з тим, адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти не корелює зі змістом таких передових та прогресивних розробок, не відображає того рівня теоретичних напрацювань науковців, що уже здійснені вченими задля удосконалення якості фахової передвищої освіти.

Висновки. Вважаємо, що у зазначеній сфері доцільно насамперед проводити реформування адміністративно-правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти, враховуючи сучасні тенденції розвитку зазначеного рівня освіти. Таке удосконалення адміністративно-правового регулювання слід здійснити, на наш погляд, на двох ключових рівнях: 1) удосконалення законодавчого регулювання; 2) розробка документа стратегічного розвитку; 3) активізація та усунення прогалин у нормотворчій діяльності Міністерства освіти і науки України; 4) систематизація законодавства у сфері фахової передвищої освіти.

Щодо найпершого виокремленого нами рівня, зауважимо, що потребує внесення змін ключовий спеціальний нормативно-правовий акт, яким врегульовано досліджувану сферу – Закон України «Про фахову передвищу освіту». До зазначеного Закону України «Про фахову передвищу освіту» доцільно внести наступні зміни:

1) змінити назву Розділу III та привести її у відповідність до змісту розділу: «Формування та реалізація державної політики у сфері фахової передвищої освіти». У статті 11 визначити перелік суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти (а не управління). До переліку суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти віднести також освітніх стейкхолдерів (підприємства, роботодавці, здобувачі, випускники, батьки, абітурієнти, інші інститути громадянського суспільства). Надалі визначити рамкові повноваження стейкхолдерів щодо їх участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти, механізми за яких буде враховуватися позиція стейкхолдерів у зазначеному процесі та вони здійснюватимуть вплив на окреслену сферу;

2) розширити повноваження органів місцевого самоврядування, визначені у статті 16 Закону щодо фінансування закладів фахової передвищої освіти. Узгодивши з положеннями Бюджетного та Податкового кодексу, доцільно віднести до джерел фінансування не лише освітні субвенції з державного бюджету та право на їх розподіл місцевими бюджетами. Слід перерозподілити окремі види надходжень, що можуть стати окремим джерелом фінансування фахової передвищої освіти за рахунок бюджету місцевого самоврядування. Також повноваження органів місцевого самоврядування варто розширити, віднісши до їх відання також і формування та затвердження обсягів фінансування з місцевих бюджетів закладів фахової передвищої освіти, формування замовлення на підготовку спеціалістів (з подальшим їх працевлаштуванням);

3) у Розділі X врегулювати можливість отримувати фінансування за виконання спільних інноваційних проектів з підприємствами, іншими учасниками освітнього процесу;

4) Розділ V доповнити статтею 27-1 «Академічна автономія», відповідно до якої визначити сутність та межі автономії закладів фахової передвищої освіти. Визначити, наприклад, що заклади фахової передвищої освіти у межах затверджених освітніх стандартів самостійно обирають форми та методи навчання, концепцію закладу, стратегію його розвитку, визначати в межах, що не заборонено законодавством, джерела додаткового фінансування, створювати спільні проекти зі стейкхолдерами освітнього процесу, самостійно визначати напрями та сфери міжнародного співробітництва;

5) Розділ VIII доповнити статтею 45-1 «Компетентнісний підхід», у якій визначити, що здо-

буття фахової передвищої освіти здійснюється за компетентнісним підходом, та визначити його сутність і засади. Зауважити, що необхідним у процесі навчання у здобувача фахової передвищої освіти повинні поряд із спеціальними професійними навичками сформуватися основні компетентності: належне володіння рідною мовою; володіння іноземними мовами; загальні знання у сфері науки і техніки; навички роботи з цифровими носіями; прагнення до саморозвитку та постійного навчання; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність; обізнаність та самовираження у сфері культури. На наступному рівні Кабінетом Міністрів України повинна бути розроблена та прийнята Стратегія розвитку фахової передвищої освіти, за якою буде виявлено основні проблеми формування та реалізації державної політики наведеної сфери, а також окреслено шляхи їх подолання.

Найбільшу роль в удосконаленні формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти відіграє активізація реалізації своєї нормотворчої функції з боку Міністерства освіти і науки України. Відтак, вважаємо, що Міністерство освіти і науки України як один із важливих суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти має розробити та прийняти: Типове положення про організацію навчального процесу у закладах фахової передвищої освіти; Порядок працевлаштування випускників закладів фахової передвищої освіти, визначивши зобов'язання усіх сторін у зазначеному процесі; Типове положення про процедуру притягнення до академічної відповідальності у закладах фахової передвищої освіти; Порядок внутрішнього забезпечення якості освіти; Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої освіти та типових договорів про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти, вищої освіти.

У рамках останнього наведеного нами рівня удосконалення адміністративно-правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері фахової передвищої освіти доцільно здійснити систематизацію, а саме консолідацію, підзаконних нормативно-правових актів, якими врегульовано особливості формування та реалізацію державної політики у сфері фахової передвищої освіти, сформувавши Звід основних принципів функціонування та процедур фахової передвищої освіти. У ньому слід поєднати усі необхідні закріплені законодавством (підзакон-

ними нормативно-правовими актами) процедури, порядки, інструкції, положення стосовно: порядку прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти, організації освітнього процесу, внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти, притягнення до академічної відповідальності, забезпечення автономії закладу фахової передвищої освіти, прийняття стратегії розвитку закладу фахової передвищої

освіти, порядку працевлаштування випускників, механізму взаємодії закладів фахової передвищої освіти зі стейкхолдерами. Попередньо при проведенні такої консолідації слід усунути наявні суперечності та дублювання у відповідних нормативно-правових актах, усунути наявні прогалини, забезпечити формування єдиної термінології та удосконалення визначень у досліджуваній сфері.

Список літератури:

1. Radkevych V.O. Legislative ensuring education and professional training in the Netherlands. *Науковий вісник Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб.наук.праць*. 2016. Вип. 12. С. 127-135.
2. Радкевич В.О. Науково-методичний супровід модернізації вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: Професійна педагогіка. Теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання*. №15. 2018. С.5-15
3. Сумбаєва Л. П. Аналіз тенденцій розвитку закладів фахової передвищої освіти та їх економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 1(61). С. 201-208
4. Починок Н. В., Бенько І. Д., Сісюк С. В. Фінансове забезпечення закладів фахової передвищої освіти: сутність, нормативні, організаційні та облікові аспекти. *Бізнес Інформ*. 2021. №7. С. 84-90.
5. Дубовик С. Г. Напрямки вдосконалення управління навчальним закладом фахової передвищої освіти. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові погляди на вдосконалення економічної системи : напрями і пріоритети розвитку»*, (Запоріжжя, 12 червня 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 39-43.

Pelishenko O.R. WAYS OF IMPROVING THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION

One of the important areas of improvement of the state policy in the field of education is the formation of a qualitatively new level of professional pre-higher education, based on advanced European and international standards. In the context of the above, the administrative and legal regulation of the specified area is subject to improvement and comprehensive filling.

The purpose of the article is to find ways to improve the administrative and legal regulation of the formation and implementation of state policy in the field of vocational pre-university education.

The article emphasizes that scientists in the field of pedagogical sciences made a significant contribution to the creation of the concept of the development of vocational pre-higher education, outlined the main ways of its content, ensuring its quality. In the future, the main theses of their work and proposals for improving the field of professional pre-higher education in the context of improving its management, its financing, material and technical support, organization and content of the educational process, and the introduction of innovations in this field are revealed. However, it was also noted that there is currently a lack of research that would highlight the ways to improve the formation and implementation of state policy in the field of vocational higher education by reforming its administrative and legal regulation. It is emphasized that the administrative and legal support for the formation and implementation of state policy in the field of professional pre-higher education does not correlate with the content of such advanced and progressive developments, does not reflect the level of theoretical work of scientists, which has already been carried out by scientists to improve the quality of professional pre-higher education. Taking into account the above, it is proposed to improve the administrative and legal regulation of the formation and implementation of state policy in the field of vocational pre-higher education by making changes to the legislation, adopting new normative legal acts and systematizing the current legislation.

Key words: vocational higher education, state policy, financing, management, standards, systematization, administrative and legal regulation.